

วงปีพาทย์คณะประคองศิลป์ จังหวัดสุพรรณบุรี

ราม วิสุทธีวงศ์¹

ดุชนี มีป้อม²

บำรุง พาทย์กุล³

Received: 24 December 2025; Revised: 23 March 2026; Accepted: 30 March 2026

¹ นักศึกษาหลักสูตรศิลปมหาบัณฑิต สาขาวิชาดุริยางค์ศิลป์ สถาบันบัณฑิตพัฒนศิลป์

Email: ttimewisuttiwong@gmail.com ORCID ID: 0009-0009-1559-8184

² ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.ประจำหลักสูตรศิลปมหาบัณฑิต สาขาวิชาดุริยางค์ศิลป์ คณะศิลปนาฏดุริยางค์

โครงการบัณฑิตศึกษา สถาบันบัณฑิตพัฒนศิลป์ Email: dusdeepom@gmail.com

³ อาจารย์ประจำหลักสูตรศิลปมหาบัณฑิต สาขาวิชาดุริยางค์ศิลป์ คณะศิลปนาฏดุริยางค์ โครงการบัณฑิตศึกษา สถาบันบัณฑิตพัฒนศิลป์

Email: bumrung_pk@hotmail.com

Wong Piphat *Prakongsilpa* Suphanburi Province

Time Wisuttiwong¹

Dussadee Meephom²

Bamrung Pathayakul³

¹ Graduate Student, Department of Music, Bunditpatanasilpa Institute of Fine Arts, Thailand
Email: ttimewisuttiwong@gmail.com ORCID ID: 0009-0009-1559-8184

² Assistant Professor Dr., Department of Music, Bunditpatanasilpa Institute of Fine Arts, Thailand
Email: dusdeepom@gmail.com

³ Lecturer Dr., Department of Music, Bunditpatanasilpa Institute of Fine Arts, Thailand
Email: bumrung_pk@hotmail.com

บทคัดย่อ

งานวิจัยนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาประวัติ พัฒนาการ และปรากฏการณ์ด้านการประชันวงปีพาทย์คณะประคองศิลป์ จังหวัดสุพรรณบุรี ใช้รูปแบบการวิจัยเชิงคุณภาพ เก็บข้อมูลจากเอกสารงานวิจัยที่เกี่ยวข้องและการสัมภาษณ์ผู้มีส่วนเกี่ยวข้องกับการวิจัย ผลการวิจัยพบว่า 1) วงปีพาทย์คณะประคองศิลป์มีความเป็นมาจากรวงปีพาทย์คณะนายเปล่ง รัศมี เริ่มก่อตั้งขึ้นในปี พ.ศ. 2448 ผ่านการสืบทอดในระบบเครือญาติมาจนถึงครูประคอง วิสุทธีวงษ์ ได้พัฒนารวงปีพาทย์มอญโดยการนำขนนกยูงติดประดับบนข้อมอญ และสร้างรางระนาดมอญที่พัฒนาจากฆ้องกระแตให้มีลักษณะคล้ายเรือสุพรรณหงส์ เรียกว่า “รางหงส์” วงปีพาทย์มีการตกทอดจนสู่รุ่นปัจจุบันเป็นรุ่นที่ 4 คือนายธนู วิสุทธีวงษ์ ได้พัฒนาต่อยอดทั้งเรื่องรูปแบบการจัดวงปีพาทย์ การประดับเครื่องดนตรีด้วยหลอดไฟ LED และเครื่องแต่งกายของนักดนตรีที่มีความสวยงาม ซึ่งเป็นการเสริมสร้างภาพลักษณ์ของวงให้มีความเรียบร้อยเป็นมาตรฐาน 2) ปรากฏการณ์ด้านการประชันวงปีพาทย์ เริ่มมีทั้งวงปีพาทย์เครื่องไทยและเครื่องมอญ โดยวงที่มีการประชันกันมากที่สุดคือวงดุริยางค์ประณีต งานสำคัญที่ปรากฏ คือ รายการดนตรีไทยพรรณนาครั้งที่ 12 ปี พ.ศ. 2527 จัดที่โรงละครแห่งชาติ เมื่อวันที่ 6 เมษายน พ.ศ. 2527 และงานประชันระนาดเอกชนราง ในปี พ.ศ. 2553 วัดบางปลาหมอ จังหวัดพระนครศรีอยุธยา เมื่อวันที่ 25 มีนาคม พ.ศ. 2554

คำสำคัญ วงปีพาทย์ ประคองศิลป์ พัฒนาการ การประชัน รางหงส์

Abstract

This research aims to investigate the history, evolution, and the phenomenon of musical competition associated with the Piphat ensemble "Prakongsin" from Suphanburi Province. The study employed a qualitative research methodology, with data collected from documentary sources, relevant academic studies, and in-depth interviews with key informants involved in the research issues. The findings are presented in two parts 1. History and Development: The "Prakong sin" Piphat ensemble originated from the ensemble of Nai Pleung Ratsamee, established in 1905 (B.E. 2448). The tradition was transmitted through a kinship system until it reached Khru Prakong Wisuttiwong. Khu Prakong significantly developed the Mon Piphat style by decorating the Mon gong circle (Khong Mon) with peacock feathers and creating a Mon xylophone stand (Ranat Mon) which was an evolution of the Khong Kratae stand, designed to resemble the Royal Barge Suphannahong, and famously named the "Rang Hong" (Swan Stand). The ensemble has been passed down to the current 4th generation, led by Mr. Thanou Wisuttiwong. Mr. Thanou has continued the development by enhancing the ensemble's formal arrangement, utilizing LED lights to adorn the instruments, and ensuring the musicians' attire is modest and professional, thereby establishing a refined and standardized image for the ensemble. 2. Competition Phenomenon: The tradition of Piphat competition involved contests between both Thai-style and Mon-style ensembles. The rival most frequently encountered was the Duriya Praneet ensemble. Notable featured events include the 12th Thai Music Narration event in 1984 (B.E. 2527) held at the National Theatre on April 6, 1984, and the 'Prachan Ranad Ek Chon Rang' (Xylophone Competition) held in 2010 (B.E. 2553) at Wat Bang Pla Mo, Phra Nakhon Si Ayutthaya Province, on March 25, 2011 (B.E. 2554).

Keywords: Wongpiphat, Prakongsin, Development, Prachan, Rang-hong

บทนำ

วัฒนธรรมปีพาทย์เป็นวัฒนธรรมดนตรีที่ดำรงอยู่ในวิถีของคนในอุษาคเนย์มานับพันปี เป็นสมบัติอันล้ำค่าที่บรรพชนไทยในดินแดนสยามสืบทอดมาจนเป็นแบบแผนทางดนตรีที่มีความสมบูรณ์ (Nakkong, 2001 pp. 5-6) ที่มาของคำว่า “ปีพาทย์” ปรากฏในลายพระหัตถ์ของสมเด็จพระเจ้าบรมวงศ์เธอเจ้าฟ้ากรมพระยานริศรานุวัดติวงศ์ ทรงชี้แจงคำกราบทูลถามของพระยาอนุমানราชชน ว่า

“คำว่าปีพาทย์ ว่าเดิมใช้เป็นพิณพาทย์ แล้วไต่ฝ่าพระบาททรงแก้เป็นปีพาทย์ เพราะเราไม่ได้เล่นพิณอย่างอินเดีย แต่เราใช้ปี ทรงอธิบายว่า “คำปีพาทย์ก็เป็นคำที่เขาพูดกันอยู่ดาษดื่นเหมือนกัน เช่น มโหรีปีพาทย์ เป็นต้น ต่อเขียนหนังสือจึงเขียน พิณพาทย์ ฉันเห็นว่าพิณเราไม่มี เขียนหนังสือเสมอจึงเขียนเป็น ปีพาทย์ ไปตามคนพูดกันเท่านั้นเอง ด้วยเห็นว่าดีความดีกว่าเขียนพิณ” (U-pho, 1980, pp. 120-121)

วงปีพาทย์คณะประคองศิลป์ จังหวัดสุพรรณบุรี เป็นวงดนตรีไทยคณะหนึ่งที่เกิดขึ้นโดยครูประคอง วิสุทธีวงษ์ เป็นบุตรคนโตของนายคู่ และนางพิม รัชมี เกิดเมื่อวันที่ 1 สิงหาคม พ.ศ. 2475 ได้เรียนดนตรีไทยกับบิดาและมารดา โดยเริ่มเรียนดนตรีชิ้นแรกคือ ซ้องวงใหญ่ กระทั่งโตเป็นหนุ่มบิดาได้พาครูประคองไปฝากตัวเป็นศิษย์กับครูดนตรีหลายสำนัก ได้แก่ ครูพริ้ง ดนตรีรส ครูเทวา ประสิทธิ์ พาทย์โกศล หลวงประดิษฐไพเราะ (ศร ศิลปบรรเลง) และครูบุญยงค์ เกตุคง หลังจากที่ได้เก็บเกี่ยววิชาความรู้กับครูดนตรีไทยดังกล่าว จึงได้นำวิชาความรู้มาพัฒนางวงปีพาทย์ของตนโดยการคิดสร้างรางระนาดแบบใหม่เรียกว่า “รางหงส์” และนำขนนกยูงประดับบริเวณด้านบนของซ้องมอญทั้งสองด้าน ครูประคองได้นำพาวงปีพาทย์คณะประคองศิลป์ สร้างชื่อเสียงให้เป็นที่รู้จักในกลุ่มนักดนตรีไทย ทั้งด้านการประชันวงปีพาทย์ และในด้านรูปแบบวงปีพาทย์มอญที่มีลักษณะโดดเด่นเป็นเอกลักษณ์ เมื่อปี พ.ศ. 2544 ในงานฉลอง 120 ปี หลวงประดิษฐไพเราะ (ศร ศิลปบรรเลง) คณะประคองศิลป์ได้นำวงปีพาทย์มอญออกสู่สายตาสาธารณะชนในรูปแบบที่พัฒนาต่อยอดจากเดิม โดยการนำโตะประดับด้วยผ้าระบายสีทองสำหรับจัดวางเครื่องดนตรีทุกชิ้นภายในวง จากเดิมที่ผู้บรรเลงนั่งบรรเลงกับพื้น ก็ปรับเปลี่ยนเป็นนั่งบนเก้าอี้ จึงทำให้เกิดความสวยงามและแปลกตาของผู้ที่พบเห็นภายในงาน ทำให้การปรับเปลี่ยนรูปแบบวงปีพาทย์ของคณะประคองศิลป์ได้รับความนิยมอย่างแพร่หลายในวงการดนตรีไทยของจังหวัดสุพรรณบุรีและอีกหลายคณะในต่างจังหวัด (P. Wisuttiwong, 2001, p. 8)

จากความเป็นมาและความสำคัญข้างต้น ผู้วิจัยสนใจศึกษาเรื่อง “วงปีพาทย์คณะ ประคองศิลป์ จังหวัดสุพรรณบุรี” โดยสาระของการวิจัยมีการบันทึกเรื่องราวประวัติศาสตร์การเปลี่ยนแปลงวงปีพาทย์ในอดีตจนถึงปัจจุบันที่คณะประคองศิลป์ ได้เริ่มพัฒนาขึ้นจนเป็นที่นิยมกันอย่างแพร่หลายในสังคมดนตรีไทย รวมถึงการรวบรวมข้อมูลทางด้านวิชาการในด้านประวัติและพัฒนาการของวงปีพาทย์ เพื่อเป็นการรวบรวมข้อมูลและบันทึกไว้เป็นหลักฐาน อีกทั้งยังเป็นการอนุรักษ์ สืบทอด และธำรงไว้ซึ่งเอกลักษณ์ของวงประคองศิลป์ให้คงอยู่ และเป็นประโยชน์แก่นุชนรุ่นหลังสืบไป

วัตถุประสงค์

เพื่อศึกษาประวัติ พัฒนาการ และปรากฏการณ์ด้านการประชันวงปีพาทย์คณะประคองศิลป์ จังหวัดสุพรรณบุรี

ขอบเขตการวิจัย

1. ด้านประวัติและพัฒนาการวงปีพาทย์คณะประคองศิลป์ จังหวัดสุพรรณบุรี ผู้วิจัยกำหนดขอบเขตการศึกษาตั้งแต่ยุคที่เริ่มมีการก่อตั้งวงปีพาทย์ จนถึงยุคปัจจุบัน
2. ด้านปรากฏการณ์การประชันวงปีพาทย์คณะประคองศิลป์ จังหวัดสุพรรณบุรี ผู้วิจัยคัดเลือกจากงานประชันที่มีการจัดตั้งหรือทราบเป็นการล่วงหน้า และการประชันที่ไม่ทราบเป็นการล่วงหน้าด้วย มีขอบเขตการศึกษาตั้งแต่ยุคครูประคอง วิสุทธีวงษ์ (พ.ศ. 2509 - พ.ศ. 2536) คือยุคที่มีการใช้ชื่อคณะประคองศิลป์ จนถึงยุคของนายธนู วิสุทธีวงษ์ (พ.ศ. 2536 - พ.ศ. 2554)
3. ขอบเขตด้านบุคคล แบ่งเป็น 2 กลุ่ม คือ 1) กลุ่มบุคคลข้อมูลหลัก ซึ่งเป็นเครือข่ายและบุตรของครูประคอง วิสุทธีวงษ์ ศึกษาข้อมูลเชิงลึกเกี่ยวกับประวัติความเป็นมา และปรากฏการณ์การประชันต่าง ๆ 2) กลุ่มบุคคลที่มีความสัมพันธ์กับคณะประคองศิลป์ ในด้านปรากฏการณ์การประชันจากผู้ที่เคยร่วมประชัน และผู้ที่เคยเป็นคู่ประชันกับคณะประคองศิลป์
4. ขอบเขตด้านพื้นที่ เป็นการศึกษาโดยการสัมภาษณ์บุคคลที่สามารถให้ข้อมูลกับผู้วิจัย และเป็นผู้ร่วมกิจกรรมทางดนตรีกับคณะประคองศิลป์ สถานที่จึงมีความแตกต่างกันไปตามภูมิลำเนาของผู้ให้ข้อมูล

ทบทวนแนวคิดและทฤษฎี

การวิจัยนี้ใช้แนวคิดและทฤษฎีทางมานุษยวิทยาในการเก็บรวบรวมข้อมูล ดังนี้

1. ทฤษฎีลูกกระดอน เป็นทฤษฎีที่มุ่งอธิบายการกระดอนของข้อมูลจากบุคคลหนึ่งไปอีกรายบุคคลหนึ่ง หรือมากกว่า ข้อมูลเกิดการกระดอนจากนาย ก. ไปยัง นาย ข. ไปยัง นาย ค. หรือมากกว่านั้น เป็นทฤษฎีที่เหมาะสมสำหรับการนำไปใช้ในการวิจัยเชิงคุณภาพ ซึ่งเกิดจากความต้องการสืบค้นหาคำตอบเชิงลึกของนักวิจัยที่ทำการศึกษางานภาคสนาม และในบางครั้งที่นักวิจัยยังไม่พบคำตอบหรือข้อมูลที่ยังไม่ครอบคลุม จากการที่นักวิจัยผ่านคำพูดหรือคำกล่าวของบุคคลโดยไม่เฉลียวใจหรือจับใจความสำคัญของเนื้อหา ทำให้ข้อมูลที่ดำเนินการศึกษาขาดสาระสำคัญ หรือข้อมูลอาจหลุดประเด็นระหว่างชุดข้อมูลที่เชื่อมโยงกัน จึงเกิดปัญหาในการเชื่อมโยงข้อมูล ทฤษฎีลูกกระดอนจึงเป็นปรากฏการณ์สะท้อนการกระดอนออกของข้อมูลที่ได้รับจากบุคคล และมีความสัมพันธ์เชื่อมโยงสาระที่เป็นประโยชน์ต่อการวิจัย (Pidokrajt, 2020, pp. 71-73)

ผู้วิจัยจึงนำทฤษฎีลูกกระดอนมาเพื่อใช้เป็นแนวทางในการสัมภาษณ์เก็บข้อมูลภาคสนามให้ได้ข้อมูลในแต่ละประเด็นที่ครอบคลุมขอบเขตการวิจัย

2. ทฤษฎีทางประวัติศาสตร์ (Historicism) ของ Franz Boas ที่มุ่งศึกษาทางด้านมานุษยวิทยาด้วยวิธีการทางประวัติศาสตร์สืบย้อน การที่จะเข้าใจเหตุการณ์ในปัจจุบันจำเป็นต้องสืบสาวเหตุการณ์ย้อนไปข้างหลัง ยิ่งสืบย้อนได้มากเพียงใดก็จะยิ่งเข้าใจปัจจุบันได้มากเพียงนั้น หากเข้าใจปัจจุบันได้อย่างถ่องแท้ก็จะเป็นประโยชน์ต่อการวางแผนการล่วงหน้าสำหรับเหตุการณ์ในอนาคต มิติของเวลาที่เกี่ยวข้องกับการศึกษาวัฒนธรรมโดยวิธีการทางประวัติศาสตร์มี 2 มิติคือ 1) ศึกษาเหตุการณ์ในช่วงเวลาเดียวกัน (Synchronic Study) ได้แก่การศึกษาเรื่องใด ๆ ในเวลาเดียวใดเวลาหนึ่ง วิธีนี้ใช้วิธีวิเคราะห์โครงสร้าง (Analysis) และ 2) ศึกษาในหลายช่วงเวลา (Diachronic Study) เป็นการศึกษาเหตุการณ์ข้ามเวลาจากช่วงเวลาหนึ่งไปอีกช่วงเวลาหนึ่ง เช่นการศึกษาระบบการปกครองของไทยตั้งแต่ พ.ศ. 2475 จนถึงปัจจุบัน เป็นการศึกษาเชิงเปรียบเทียบที่อยู่ในกรอบของแนวคิดเชิงวิวัฒนาการ (Wannasiri, 1997, pp. 79-81)

ผู้วิจัยนำมาศึกษาวิเคราะห์ เชื่อมโยง ประวัติความเป็นมาและปรากฏการณ์การประชันงูปีพาทย์ของคณะประคองศิลป์ในเชิงลึก จากเรื่องราวหรือการกระทำที่เกิดขึ้นมาแล้วในอดีต ผู้วิจัยจึงเลือกใช้ทฤษฎีประวัติศาสตร์เพื่อนำมาอธิบายและเชื่อมโยงข้อมูลให้สมบูรณ์ที่สุด

3. แนวคิดปรากฏการณ์นิยม แนวคิดปรากฏการณ์นิยมมีลักษณะการศึกษาที่โน้มไปในทางมนุษยศาสตร์ แต่มีลักษณะเฉพาะเพิ่มขึ้นอีก นักปรากฏการณ์นิยมเชื่อว่ามนุษย์ได้รับการถ่ายทอดมาจากผู้อื่นนั้นอาจจะผิดพลาดได้ เมื่อมนุษย์ศึกษาโลกและสังคมด้วยตนเอง ก็จะมีระบบคิด โลกทัศน์ และอุดมการณ์เฉพาะตน พฤติกรรมของมนุษย์ที่เป็นผลจากวิธีการที่มนุษย์ให้ความหมายแก่โลกของเรา ด้วยความเชื่อเช่นนี้นักปรากฏการณ์นิยมจะให้ความสำคัญแก่ความรู้สึกนึกคิด และคุณค่าของมนุษย์โดยเฉพาะอย่างยิ่งความหมายที่มนุษย์ให้ต่อสิ่งต่าง ๆ รอบตัว นอกจากนี้ นักปรากฏการณ์นิยมจะละทิ้งความเชื่อหรือระบบความคิดเดิมของผู้วิจัยออกหมดทั้งสิ้น เพื่อรับรู้ความเชื่อหรือระบบคิด และความหมายที่เป็นของบุคคลหรือกลุ่มบุคคลผู้ที่ให้ข้อมูล และใช้ความรู้สึกนึกคิดนั้นอธิบายพฤติกรรมต่าง ๆ ของพวกเขา (Chantawanich, 2020, pp. 3-4)

ผู้วิจัยนำแนวคิดปรากฏการณ์นิยมมาใช้เพื่อเป็นแนวทางในการศึกษาด้านปรากฏการณ์การประชันวงปีพาทย์คณะประคองศิลป์ เพราะการวิจัยที่อยู่บนพื้นฐานความเชื่อแบบปรากฏการณ์นิยมจะเป็นการวิจัยเชิงคุณภาพ ให้ความสำคัญแก่ความรู้สึก โลกทัศน์ ความหมายและวัฒนธรรม การเข้าไปสัมผัสกับข้อมูลโดยตรง และมุ่งที่จะกระตุ้นให้เกิดสมมติฐานและข้อสรุปใหม่มากกว่าการพิสูจน์สมมติฐานเดิม

วิธีการดำเนินการวิจัย

การวิจัยนี้ใช้ระเบียบวิธีการวิจัยเชิงคุณภาพ (Qualitative Research) มีวิธีการวิจัยตามลำดับดังนี้

1. กลุ่มผู้ให้ข้อมูล ได้แก่ กลุ่มผู้ให้ข้อมูลหลัก คือบุคคลภายในสายตระกูล ซึ่งเป็นบุตรธิดาและเครือญาติของครูประคอง กับนางสมนิตย์ วิสุทธีวงษ์ สามารถให้ข้อมูลเกี่ยวกับประวัติความเป็นมาในเชิงลึกและพัฒนาการรูปแบบวงปีพาทย์ได้อย่างครบถ้วน และกลุ่มผู้ที่มีความสัมพันธ์กับคณะประคองศิลป์ คือบุคคลที่เคยร่วมงาน และมีความสัมพันธ์สนิทสนมกับครูประคอง วิสุทธีวงษ์ ที่สามารถให้ข้อมูลในแง่มุมต่าง ๆ จำนวน 7 คน

2. เครื่องมือที่ใช้ในงานวิจัย ได้แก่ การสัมภาษณ์แบบเจาะลึก (In-depth Interview) ใช้สัมภาษณ์กลุ่มผู้ให้ข้อมูลหลัก (Key Informants) เกี่ยวกับประวัติ พัฒนาการ และการประชันวงปีพาทย์คณะประคองศิลป์ การสัมภาษณ์แบบไม่เป็นทางการ (Informal Interview) ผู้วิจัยเลือกสัมภาษณ์กลุ่มผู้ที่มีความสัมพันธ์กับคณะประคองศิลป์ โดยสอบถามข้อมูลต่าง ๆ ด้านคณะประคองศิลป์ เป็นการพูดคุยแบบเปิดกว้างไม่จำกัดคำตอบ อาจมีการตั้งคำถามหรือดัดแปลงคำถามในขณะที่พูดคุย เพื่อให้ครอบคลุมและเกิดความชัดเจนในการได้คำตอบ

3. การเก็บรวบรวมข้อมูล แบ่งเป็น 2 ลักษณะ คือข้อมูลแบบพุทธิภูมิ ซึ่งได้จากการศึกษาเอกสาร ตำรา สื่อสิ่งพิมพ์ และงานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับวงปีพาทย์คณะประคองศิลป์ จังหวัดสุพรรณบุรี และข้อมูลแบบปฐมภูมิ ได้จากการเก็บข้อมูลจากการลงภาคสนามโดยการสัมภาษณ์บุคคลข้อมูล
4. การวิเคราะห์ข้อมูล นำข้อมูลที่ได้จากการตรวจสอบความถูกต้องโดยใช้วิธีการตรวจสอบแบบสามเส้า และนำข้อมูลมาวิเคราะห์แบบสร้างข้อสรุป โดยใช้วิธีการวิเคราะห์ข้อมูลแบบอุปนัย (Analytic Induction) ผ่านกระบวนการวิเคราะห์โดยใช้ทฤษฎีทางมานุษยวิทยา เพื่อให้ได้มาซึ่งคำตอบของการวิจัย และเป็นการตอบคำถามของการวิจัยในแง่มุมต่าง ๆ ที่เกี่ยวข้องกับวงปีพาทย์คณะประคองศิลป์
5. การนำเสนอข้อมูล หลังจากที่ได้ผู้วิจัยได้นำข้อมูลทั้งหมดมาวิเคราะห์ และตรวจสอบจากเอกสารตำรา หนังสือ และข้อมูลจากการลงภาคสนาม แล้วจึงสรุปและอภิปรายผลตามระเบียบวิธีวิจัย นำเสนอตามรูปแบบความเรียงของงานวิจัย

ผลการวิจัย

หลังจากผู้วิจัยได้ออกแบบหลักสูตรและทดลองใช้กับนักศึกษาแพทย์ ผู้วิจัยได้เก็บข้อมูลจากกลุ่มตัวอย่างประเมินผลทั้ง 21 ราย เพื่อวัดประสิทธิภาพและความเหมาะสมของหลักสูตร โดยใช้การเก็บข้อมูลเชิงปริมาณ ได้แก่ การเก็บผลสำรวจความพึงพอใจและความคิดเห็นต่อหลักสูตร และผู้นำกระบวนการ เก็บข้อมูลเชิงคุณภาพจากการสัมภาษณ์เชิงลึกกลุ่มตัวอย่างหลังเรียน และเก็บข้อมูลทักษะการสื่อสารด้วยความเห็นอกเห็นใจที่เปลี่ยนแปลงไปก่อนและหลังเรียนของกลุ่มตัวอย่างประเมินผล 19 ราย ผ่านการทดลองสื่อสารกับผู้ป่วยจำลองและเก็บคะแนนประเมินการสื่อสาร ใช้การประเมินตนเองของกลุ่มตัวอย่างและประเมินโดยผู้ป่วยจำลอง ผู้ที่สนใจสามารถศึกษาข้อมูลนี้ได้ในภาคผนวก 1, 3, 5

ผลวิจัย

จากการศึกษาเรื่อง “วงปีพาทย์คณะประคองศิลป์ จังหวัดสุพรรณบุรี” ผู้วิจัยนำเสนอเป็น 3 ประเด็นหลัก คือ 1. ประวัติของวงปีพาทย์คณะประคองศิลป์ 2. พัฒนาการวงปีพาทย์คณะประคองศิลป์ และ 3. ปรัชญาการณาด้านการประชันวงปีพาทย์คณะประคองศิลป์

1. ประวัติของวงปีพาทย์คณะประคองศิลป์

ความเป็นมาของวงปีพาทย์คณะประคองศิลป์ จากการศึกษาสามารถแบ่งยุคตามผู้นำวงออกเป็น 4 ยุค ได้ดังนี้

ยุคที่ 1 นายเปล่ง รัศมี

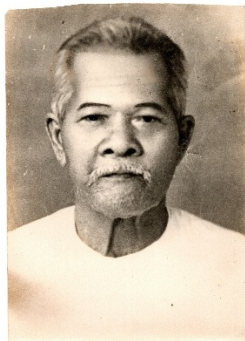

Figure 1. Mr. Pleung Ratsamee

Note. © Time Wisuttiwong, 2024. CC BY-NC-ND.

วงปีพาทย์ประคองศิลป์ จังหวัดสุพรรณบุรีเป็นวงปีพาทย์ที่มีประวัติความเป็นมาในช่วงสมัยกลางกรุงรัตนโกสินทร์ ซึ่งเป็นปีที่ 38 ของรัชกาลที่ 5 ตรงกับปี พ.ศ. 2448 มีถิ่นฐานเดิมอยู่บ้านเลขที่ 107 หมู่ 3 ตำบลตะค่า อำเภอบางปลาม้า จังหวัดสุพรรณบุรี ตั้งอยู่ภายในชุมชนวัดชีปะขาว โดยนายเปล่ง รัศมี เริ่มก่อตั้งวงปีพาทย์ขึ้น ซึ่งตรงกับปีเกิดของบุตรคนที่ 2 คือ นางพิม รัศมี ในขณะนั้นนายเปล่ง รัศมี มีอายุ 27 ปี เป็นโต้โผวงปีพาทย์เครื่องไทยขนาดเครื่องคู่ สำหรับรับบรรเลงในงานพิธีต่างๆ ทั่วไปตามการว่าจ้างของประชาชน ภายหลังชาวบ้านนิยมเรียกววงปีพาทย์ของนายเปล่งว่า “วงปีพาทย์ตาเปล่ง” กิจกรรมประจำวันในช่วงที่เว้นว่างจากงานบรรเลงปีพาทย์ก็จะเลี้ยงวัวและทำนา ตามวิถีของชาวนาชนบท จนได้พบกับนายคู่ย์ ศรีดี เด็กหนุ่มลูกชาวนาที่อาศัยอยู่ในระแวกเดียวกัน ได้ว่าจ้างให้มาเลี้ยงวัวของตนและถ่ายทอดวิชาดนตรีเพื่อนำไปประกอบอาชีพ ต่อมาเกิดชอบพอกับนางพิม รัศมี นายเปล่งจึงเกิดความไม่พอใจเพราะไม่ได้ทำพิธีแต่งงานตามประเพณีเนื่องจากในยุคสมัยนั้นมีความเคร่งครัดเรื่องขนบธรรมเนียมเป็นอย่างมาก

ยุคที่ 2 นายคู่ย์ ศรีดี และนางพิม รัศมี

จากนั้นในปี พ.ศ. 2474 นายคู่ย์ ศรีดี และนางพิม รัศมี จึงได้ฝากตัวเป็นศิษย์เรียนดนตรีไทยกับครูสิงโต ดนตรีรส บิดาของครูเชื้อ ดนตรีรส เนื่องจากในปีเดียวกันนี้ ครูสิงโตได้ย้ายพำนักจากบ้านนายมี ดนตรี ที่ตำบลบางชะนี อำเภอบางบาล จังหวัดพระนครศรีอยุธยา มาตั้งถิ่นฐานใกล้กับบ้าน

ของนายคู่ยบริเวณชุมชนวัดชีปะขาว จึงเป็นโอกาสดีของนายคู่ยที่ได้เพิ่มพูนความรู้ทางด้านดนตรี และทักษะทางการเป่าปี่มอญ การเป่าแตร ประกอบไปกับการหาเลี้ยงชีพด้วยการทำนา จนสามารถสร้างวงปี่พาทย์เครื่องไทยเป็นของตนเองได้สำเร็จ พร้อมกับลูกชายคนแรกเกิดในปี พ.ศ. 2475 ออกรับงานตามการว่าจ้างทั่วไป เช่น งานบวช และประจำกับวิกิลีก เรื่อยมาจนพอที่จะมีเงินเก็บ ส่วนหนึ่งได้นำมาซื้อฆ้องมอญพร้อมลูกฆ้องจำนวน 2 วง จนสำเร็จเป็นวงปี่พาทย์มอญในปี พ.ศ. 2490 ชาวบ้านในชุมชนจึงนิยมเรียกกันว่า “วงปี่พาทย์ชีปะขาว” ซึ่งนำมาจากถิ่นที่อยู่อาศัยของนายคู่ยกับนางพิม แต่เมื่อมีว่าจ้างงานออกต่างจังหวัดก็จะใช้ชื่ออย่างเป็นทางการว่า “วงปี่พาทย์คณะศรเทวราช” มีครูประคอง บรรเลงระนาดเอกประจำวง นายคู่ยมักทำหน้าที่ประจำเครื่องเป่าเป็นหลัก ส่วนนางพิม รัศมี ทำหน้าที่เป็นผู้จัดหานักดนตรีและบริหารงานภายในวง รวมถึงบรรเลงฆ้องมอญด้วย ส่วนญาติคนอื่น ๆ บรรเลงเครื่องดนตรีตามความถนัดของตน

Figure 2. Mr. Kui Sridee and Mrs. Phim Ratsamee.

Note. © Time Wisuttiwong, 2024. CC BY-NC-ND.

จากวิชาดนตรีที่ได้รับจากครูสิงโต ดนตรีรส แล้วนั้น นายคู่ย ศรีดี ได้เคยมีโอกาสเข้าเป็นส่วนหนึ่งในสำนักบ้านบาตรของหลวงประดิษฐไพเราะ (ศร ศิลปบรรเลง) เนื่องจากตนและบุตรชายได้ฝากตัวเป็นศิษย์ในสำนักนี้ ราวปี พ.ศ. 2494 ดังที่ถาวร สีขโกศล กล่าวไว้ว่า

“คุณหญิงชิ้น ศิลปบรรเลง เล่าให้ผมฟังว่า ทั้งนายคู่ย และนายประคอง สองพ่อลูกเนี่ย เป็นลูกศิษย์พ่อฉันทั้งคู่ เป็นศิษย์กินนอนอยู่เรือนใน นิสัยดี ใช้งานง่าย และเป็นที่รักของทุกคน” (T. Sikkhakosol, personal communication, May 4, 2024)

ยุคที่ 3 ครูประคอง และนางสมนิตย์ วิสุทธีวงศ์

Figure 3. Master Prakong and Mrs. Somnit Wisuttiwong

Note. © Time Wisuttiwong, 2024. CC BY-NC-ND.

ครูประคอง วิสุทธีวงศ์ เกิดวันที่ 1 สิงหาคม พ.ศ. 2475 บุตรคนโตของนายคู่ย์ ศรีดี และนางพิม รัศมี เมื่ออายุ 8 ปี บิดาได้ฝึกหัดให้บรรเลงฆ้องวงใหญ่ จนกระทั่งเข้าสู่ปีที่ 17 บิดาได้นำตัวครูประคองไปฝากเรียนดนตรีไทยกับครูพริ้ง ดนตรีรส ครูทเวาประสิทธิ์ พาทยโกศล และสำนักบ้านบาตรของหลวงประดิษฐไพเราะ (ศร ศิลปบรรเลง) มีเพื่อนร่วมรุ่นคือ พันโทเสนาะ หลวงสุนทร นายสวัสดิวงศ์บุญลือ นายสุบินทร์ จันทร์แก้ว จนถึงปี พ.ศ. 2497 ครูประคองเดินทางกลับจังหวัดสุพรรณบุรี นำความรู้ ประสบการณ์ที่ได้รับมาพัฒนางานปี่พาทย์ของนายคู่ย์ ทั้งเรื่องระเบียบการบรรเลง การแต่งกาย และรูปแบบของวง ให้มีมาตรฐาน และเป็นที่ยอมรับของคนในสังคม

หลังจากนายคู่ย์ ศรีดี เสียชีวิตในปี พ.ศ. 2509 ครูประคองก็ทำหน้าที่ดูแลวงปี่พาทย์ทั้งหมดต่อจากบิดา โดยคำแนะนำของนางพิม รัศมี เสนอขายฆ้องมอญทั้งหมด 3 วง เป็นเงิน 8,000 บาท จากนั้นครูประคอง ได้ประกอบอาชีพรับจ้างบรรเลงปี่พาทย์มอญ และเป็นเจ้าของวงปี่พาทย์มอญเต็มตัว โดยนำชื่อของตนเอง มาตั้งเป็นชื่อวงดนตรีและเติมคำว่าศิลป์ลงท้าย จึงเกิดเป็น “วงปี่พาทย์คณะประคองศิลป์” มีนางสมนิตย์ วิสุทธีวงศ์ เป็นคู่ชีวิตและร่วมกันพัฒนารูปแบบวงปี่พาทย์จนเป็นที่กล่าวถึงในเรื่องของการพัฒนารางระนาดเรียกว่า “รางหงส์” และขนนกยูงที่มาประดับบนเครื่องดนตรี นับแต่นั้นมาวงปี่พาทย์ประคองศิลป์ก็มีชื่อเสียงด้านการปรับปรุงรูปแบบวงปี่พาทย์ จนเป็นแบบแผนให้กับวงปี่พาทย์คณะอื่นในจังหวัดสุพรรณบุรี รวมถึงจังหวัดใกล้เคียง ซึ่งเป็นรากฐานสำคัญที่ทำให้เกิดการพัฒนาวงปี่พาทย์ยุคต่อไปในชื่อคณะประคองศิลป์

ยุคที่ 4 นายธนุ วิสุทธิวงษ์

Figure 4. *Mr. Thanoo Wisuttiwong*

Note. © Time Wisuttiwong, 2024. CC BY-NC-ND.

นายธนุ วิสุทธิวงษ์ บุตรคนโตของครูประคอง และนางสมนิตย์ วิสุทธิวงษ์ เกิดวันที่ 29 ตุลาคม พ.ศ. 2503 ในวัยเด็กได้ติดตามครูประคองไปงานดนตรีอยู่บ่อยครั้ง เมื่ออายุครบ 10 ปี ได้เริ่มเรียน ข้องวงใหญ่ และเครื่องดนตรีชิ้นอื่น ๆ จากบิดา จากนั้นในปี พ.ศ. 2518 ได้เรียนดนตรีไทยกับสำนัก ครูสกล แก้วเพ็ญภาส แห่งวัดพิบูลเงิน ต่อยอดทักษะทางด้านระนาดเอกกับนายสมนึก ศรีประพันธ์ และระนาดทุ้มกับนายวิบูลย์ธรรม เพียรพงษ์

วงปี่พาทย์คณะประคองศิลป์ในยุคของนายธนุ เป็นการสืบทอดเจตนารมณ์ของครูประคอง กับ นางสมนิตย์ วิสุทธิวงษ์ โดยมอบหมายให้นายธนุเป็นผู้ดูแลกิจการวงปี่พาทย์ทั้งหมดในปี พ.ศ. 2536 จากนั้นนายธนุได้พัฒนาปรับปรุงวงปี่พาทย์ คิดค้นนวัตกรรม รวมถึงเครื่องดนตรีและอุปกรณ์ต่าง ๆ ให้มีความทันสมัย นำเทคโนโลยีมาปรับใช้อย่างสมดุลงานเพื่อความสอดคล้องกับความต้องการในสังคมยุคปัจจุบัน เช่น การนำป้ายไฟ LED ที่แสดงข้อความต่าง ๆ ประดับด้านหน้าของวง และการนำเครื่องดนตรี อิเล็กทรอนิกส์ไฟฟ้าจำลองเสียงเครื่องมาปรับใช้กับวงปี่พาทย์มอญด้วย เป็นการผสมผสานและปรับตัวเข้ากับสังคมในปัจจุบันที่มีการแข่งขันกันชิงธุรกิจได้เป็นอย่างดี

2. พัฒนาการวงปีพาทย์คณะประคองศิลป์

คณะประคองศิลป์เป็นวงปีพาทย์ที่มีต้นกำเนิดมาจากวงปีพาทย์เครื่องไทยตั้งแต่ปี พ.ศ. 2448 มีการปรับปรุง พัฒนาวงปีพาทย์ให้เจริญขึ้นในแต่ละยุค ผู้วิจัยทำการจำแนกตามผู้นำวงออกเป็น 4 ยุค และนำเสนอด้วยวิธีการพรรณนาวิเคราะห์ ดังนี้

ยุควงปีพาทย์นายเปล่ง รัศมี (พ.ศ. 2448 - 2474)

นับเป็นยุคของการเริ่มต้นและบุกเบิกทางสายดนตรี เป็นวงปีพาทย์พื้นถิ่นในชุมชนวัดชีปะขาว จังหวัดสุพรรณบุรี โดยนายเปล่ง รัศมี ภายหลังทราบว่านายเปล่งเป็นบุตรของนายจอน และนางนวม เกิดเมื่อวันที่ 16 มกราคม พ.ศ. 2421 เป็นช่วงเวลาที่ยาวบ้านในชุมชนร่วมกันสร้างวัดชีปะขาว นายเปล่งได้ก่อตั้งวงปีพาทย์ขึ้นพร้อมกับบุตรคนที่สองเกิด ประมาณปี พ.ศ. 2448 มีหน้าที่รับใช้สังคมในพิธีสำคัญทางศาสนา เช่น งานทอดกฐิน งานเทศมหาชาติ งานทำบุญขึ้นบ้านใหม่ และงานอุปสมบท พบว่ามีพัฒนาการ ดังนี้

- 1) ด้านรูปแบบวง เป็นวงปีพาทย์เครื่องไทยขนาดเครื่องคู่ ไม่ปรากฏมหรสพประเภทอื่นนอกจากนี้
- 2) ด้านบุคคล สมาชิกภายในวงเป็นเครือญาติและกลุ่มคนที่อาศัยอยู่ในชุมชนเดียวกัน ที่นายเปล่งได้นำมาฝึกหัด เพื่อเป็นการเพิ่มโอกาสและรายได้ในการหาเลี้ยงชีพของคนในชุมชน
- 3) ด้านการบรรเลง ไม่ปรากฏข้อมูลว่าในยุคนี้มีครูดนตรีท่านใดเป็นผู้ถ่ายทอด แต่แบบแผนของการบรรเลงเป็นไปตามวิธีของชาวชนบท เป็นปีพาทย์ชาวบ้านที่มีการฝึกหัดด้วยระบบพี่สอนน้อง เป็นครอบครัว เน้นการประกอบอาชีพและพิธีทางพุทธศาสนาเป็นหลัก

ยุควงปีพาทย์ชีปะขาว (พ.ศ. 2474 – 2509)

Figure 5. *Wong PiPhat Sorndewarat or Wong Piphat Chipakhao.*

Note. © Time Wisuttiwong, 2024. CC BY-NC-ND.

ในยุคนี้หลังจากที่นายคู่ย์ ศรีดี และนางพิม รัศมี ได้ก่อตั้งวงปีพาทย์เครื่องไทยในปี พ.ศ. 2474 ยังปรากฏเป็นวงปีพาทย์มอญยุคแรกของตระกูล และต่อยอดสู่วงปีพาทย์มอญในปี พ.ศ. 2490 พบว่ามีพัฒนาการดังนี้

1) ด้านรูปแบบวง ในปี พ.ศ. 2505 มีการนำไฟรูพหยดน้ำมาประดับบนเครื่องดนตรี และนำชนนกงูมาประดับบนห้องมอญบริเวณหางแมลงป่อง รวมทั้งตะโพนมอญและเปิงมางคอกด้วย การประดับด้วยชนนกงูนี้ มีความเป็นมาจากครุประคองหลังจากที่ได้ร่ำเรียนดนตรีในสำนักบ้านบาตร และได้พบเห็นวงอังกะลุงของหลวงประดิษฐไพเราะ (ศร ศิลปบรรเลง) มีการประดับด้วยชนนกงูอยู่ก่อนแล้ว จึงนำแนวคิดนั้นมาปรับใช้กับวงปีพาทย์มอญของตน ซึ่งต่อมากลางประดับเครื่องดนตรีด้วยชนนกงูก็กลายเป็นพื้นฐานทั่วไปของรูปแบบวงปีพาทย์มอญในจังหวัดสุพรรณบุรี

2) ด้านบุคคล มีการปรับเปลี่ยนให้นักดนตรีแต่งกายด้วยเสื้อเชิ้ตสีขาว ผูกเน็กไท สวมกางเกงสแล็คสีดำ เพื่อเป็นการให้เกียรติและแสดงออกถึงมารยาททางสังคมให้มีความเหมาะสมกับงาน

3) ด้านการบรรเลง ในปี พ.ศ.2497 มีปรับปรุงรูปแบบการบรรเลงโดยยึดถือทางเพลงสำนักบ้านบาตร ของหลวงประดิษฐไพเราะ (ศร ศิลปบรรเลง) และนำอังกะลุงเข้ามาโดยให้สมาชิกภายในวงเป็นผู้บรรเลงสลับกับการบรรเลงปีพาทย์มอญ อีกทั้งยังปรับเปลี่ยนการแนะนำขบวนศพด้วยปี่ชวาและกลองแขก เป็นแตรวงบรเพลงเพลงมาร์ชทำนองช้าให้เข้ากับบรรยากาศของงาน ซึ่งได้ผลตอบรับที่ดีจากทางผู้จัดหา เมื่อมีการว่าจ้างวงดนตรีที่มีมหรสพครบครันก็เกิดความพึงพอใจและมีความรู้สึกคุ้มค่ามากขึ้น

Figure 6. Rang Hong.

Note. © Time Wisuttiwong, 2025. CC BY-NC-ND.

ในยุคนี้เป็นยุคที่วงปีพาทย์มีความพร้อมทางด้านเครื่องดนตรีที่สมบูรณ์ และสร้างนักดนตรีเพื่อมาแทนที่นักดนตรีรุ่นเก่าที่มีอายุมากขึ้น พัฒนาการที่เกิดขึ้นในยุคนี้เป็นรากฐานสำคัญที่ทำให้เกิดการเปลี่ยนแปลงรูปแบบวงปีพาทย์ในยุคต่อไปอย่างมีนัยยะสำคัญ และเป็นที่รู้จักกันอย่างกว้างขวางในสังคมดนตรีไทย มีพัฒนาการ ดังนี้

1) ด้านรูปแบบวง ในปี พ.ศ. 2512 ครูประคองได้ออกแบบและสร้างรางระนาดสำหรับใช้กับวงปีพาทย์มอญที่มีลักษณะคล้ายกับเรือสุพรรณหงส์ เรียกว่า “รางหงส์” โดยว่าจ้างช่างชื่อลิ เป็นช่างไม้อาศัยอยู่ในตำบลบางยี่หน จังหวัดสุพรรณบุรี เป็นผู้สร้าง จำได้ตอนเด็ก ๆ เวลาไปทำปีพาทย์ พ่อออกแบบให้สามารถถอดหัวหงส์แยกส่วนออกมาได้ แต่ขนาดใหญ่มาก พ่อจึงสร้างรางหน้าพระชุดใหม่มาแทน (S. Wisuttiwong, personal communication, October 12, 2025)

ต่อมาครูประคองได้พัฒนากลายเป็นรางระนาดที่มีลักษณะคล้ายกับฆ้องมอญ เรียกว่า “รางหน้าพระ” เป็นการถือกำเนิดรางระนาดแบบใหม่ในวงปีพาทย์มอญ และเป็นรางระนาดชุดแรกที่ช่างสมชัย ชำพาลี ได้สร้างขึ้น และเป็นต้นแบบมาจนถึงปัจจุบัน นอกจากนี้ครูประคองยังได้ประดิษฐ์เครื่องดนตรีด้วยหลอดไฟเอดิสันทรงกลม และได้นำกลองทัดทั้งสองใบเข้าประสมในวงปีพาทย์มอญ ใช้บรรเลงประกอบในเพลงชุดนางหงส์ อีกทั้งครูประคองก็ยังได้นำการร่ายรำเบ็ดเตล็ดต่าง ๆ เข้ามาใช้กับวงปีพาทย์มอญ ซึ่งจัดแสดงในคืนสวดพระอภิธรรมศพ เป็นการสร้างจุดขายและเอกลักษณ์ให้แก่วง ซึ่งต่อมารูปแบบวงปีพาทย์และมหรสพต่าง ๆ กลายเป็นมาตรฐานของวงปีพาทย์ในจังหวัดสุพรรณบุรี ซึ่งต่างให้การยอมรับและปฏิบัติสืบกันมาจนปัจจุบัน

2) ด้านบุคคล ในยุคนี้มีการถ่ายทอดความรู้ในลักษณะเป็นสำนักดนตรีขนาดย่อม มีการฝึกหัดลูกศิษย์ และให้อาศัยอยู่แบบไม่เสียค่าใช้จ่าย มีวิธีการดำเนินชีวิตกันด้วยระบบครอบครัวพึ่งพาอาศัยซึ่งกันและกัน

3) ด้านการบรรเลง มีรูปแบบการปรับวงให้มีระเบียบแบบแผนทั้งเรื่องของความพร้อมเพรียง การกำหนดเวลา และวิธีการบรรเลงในวงปี่พาทย์มอญช่วงเช้าจะเริ่มบรรเลงประโคมเพลงแรกในเวลา 05.00 น. และยึดแบบแผนทางเพลงของสำนักบ้านบาตร ของหลวงประดิษฐไพเราะ (ศร ศิลปบรรเลง)

วงปี่พาทย์คณะประคองศิลป์ ยุคนายธนู วิสุทธิวงษ์ (พ.ศ. 2536 – 2568)

Figure 7. The Piphat Ensemble Prakongsin during the Era of Master Thanou Wisuttiwong.

Note. © Time Wisuttiwong, 2025. CC BY-NC-ND.

ในยุคนี้เป็นยุคที่มีการรวบรวมศิลปวิทยาจากบรรพบุรุษมาพัฒนาต่อยอด ทั้งเรื่องการปรับปรุงรูปแบบวงปี่พาทย์ที่มีความทันสมัย รวมถึงบริบทด้านต่าง ๆ ดังนี้

1) ด้านรูปแบบวง ในช่วงพลัดเปลี่ยนผู้นำ ในยุคนี้ได้มีการปรับเปลี่ยนรูปแบบการจัดวงโดยให้วงปี่พาทย์ตั้งบนเวทีเหล็กสองชั้น แต่เนื่องจากมีข้อจำกัดเรื่องการติดตั้งและการขนย้ายที่ไม่สะดวก จึงใช้งานเพียงแค่ระยะเวลามากี่ปี จึงพัฒนาต่อมาเป็นโต๊ะเหล็กตั้งเครื่องดนตรีพร้อมผ้าระบายสีทองสำเร็จในปี พ.ศ. 2542 ออกบรรเลงในงานแรกคือ วัดชัยฉิมพลี กรุงเทพมหานคร ต่อมาในปี พ.ศ. 2544 ก็ได้นำวงปี่พาทย์มอญออกสู่สายตาสาธารณะชนอย่างเป็นทางการ ณ โรงละครแห่งชาติ ในงานครบรอบ 120 ปี หลวงประดิษฐไพเราะ (ศร ศิลปบรรเลง) มีการพัฒนาจากหลอดไฟเอดิสันของยุคครูประคอง เป็นหลอดไฟ LED นำมาดัดรูปตามลักษณะของเครื่องดนตรี และเป็นชื่อคณะติดตั้งบริเวณ

ด้านหน้าของกระจังใหม่ รวมถึงป้ายชื่อคณะที่ติดตั้งมุมสูงให้เห็นเด่นชัดคู่กับป้ายไฟที่พิมพ์ข้อความ เชิงประชาสัมพันธ์และขอบคุณผู้ว่าจ้าง ต่อมาในปี พ.ศ. 2565 นายธนู ได้คิดค้นสร้างและจดสิทธิบัตร แผ่นไม้แกะสลักลายไทย นำมาติดตั้งด้านหน้าวงปีพาทย์มอญ เสริมด้วยหลอดไฟนีออนสีเหลืองทอง ให้มีความกลมกลืนกับสีเครื่องดนตรี

2) ด้านบุคคล ปรับเปลี่ยนและพัฒนาบุคลิกภาพของนักดนตรีภายในวงให้มีความสะอาด เรียบร้อย เน้นความมีระเบียบ และการจัดการภายในวงมีกฎเกณฑ์ที่ชัดเจน

3) ด้านการบรรเลง วงปีพาทย์คณะประคองศิลป์ ตั้งแต่ยุคครูประคอง วิสุทธีวงษ์ เป็นยุคสมัย แห่งการพัฒนาด้านรูปแบบวงปีพาทย์อย่างเห็นได้ชัด โดยรับอิทธิพลจากมรสพต่าง ๆ ในช่วงที่ครู ประคองได้ไปอาศัยเรียนดนตรีอยู่กับหลวงประดิษฐไพเราะ (ศร ศิลปบรรเลง) ดังที่ถาวร สิขโกศล ได้ อธิบายไว้ในหนังสือเจ้ายุทธจักรดนตรีไทย ว่า ครูประคอง วิสุทธีวงษ์ เป็นศิษย์หลวงประดิษฐไพเราะ (ศร ศิลปบรรเลง) ตัวครูประคองเป็นคนมีสังคมกว้างขวาง มีความสามารถในการบริหารวงปี พาทย์ที่ดี แม้ตัวจะมีฝีมือไม่โดดเด่นเมื่อเทียบกับนักดนตรีในวัยใกล้เคียงกัน แต่สามารถนำพาคนเก่งมี ฝีมือเข้ามารวมอยู่ในวง จนได้นายสมนึก ศรประพันธ์ เข้ามาเป็นคนระนาดเอกประจำ ในยุคหนึ่งที่เคย ประชันกับวงดุริยประณีตได้อย่างสมศักดิ์ศรี (Sikkhakosol 2016, p. 322) ระเบียบการบรรเลง รวมถึงทางเพลง ยังคงยึดถือแบบแผนเดิมของยุคครูประคอง ในสายสำนักบ้านบาตร สำนักครูสกล แก้วเพ็ญภาค และสายครูสมภาพ ข้าประเสริฐ ที่ได้รับถ่ายทอดจากนายสมนึก ศรประพันธ์ และนาย วิบูลย์ธรรม เพียรพงษ์ ดังที่วิบูลย์ธรรม เพียรพงษ์ ได้กล่าวไว้ว่า

“อาประคองท่านก็เป็นลูกศิษย์หลวงประดิษฐไพเราะ เช่นเดียวกับครูสมภาพ ข้าประเสริฐ ทางเพลงก็ ใกล้เคียงกัน สมัยก่อนเคยไปอยู่สุพรรณพักหนึ่ง ก็ไปงานกับอาประคอง เพลงเถาแน่นมาก มีงาน หลายคืนก็มีเวลาต่อเพลง ต่อเสร็จก็ตีกันในงานเลย มีสมนึกก็ไปด้วยกัน ช่วยกันต่อเพลงให้ลูกหลาน อาประคอง แต่เขาอยู่ประจำกับวงอาประคองเลย เพราะเขาไปมีครอบครัวอยู่ที่นั่น สมนึกก็เป็นคน ระนาดประจำวงประคองศิลป์ ขึ้นประชันมาก็หลายเวที” (W. Pienpong, personal

communication, August 17, 2024)

ในปัจจุบันกระแสนิยมของวงปีพาทย์มอญ รวมถึงภาพจำของผู้จัดหน้านั้น มองว่าวงปีพาทย์ มอญเป็นเครื่องประดับเกียรติอย่างหนึ่งในงานอวมงคล ซึ่งสามารถทำให้คลายทุกข์ ด้วยการบรรเลง เพลงที่มีอารมณ์สนุกสนาน มีการนำเพลงลูกทุ่งมาบรรเลง เพื่อตอบสนองกับความต้องการของผู้จัดหา นักดนตรีหรือเจ้าของวงปีพาทย์ในฐานะผู้รับจ้าง ย่อมต้องปฏิบัติตามผู้ว่าจ้างอย่างหลีกเลี่ยงไม่ได้ ทั้งนี้

เพื่อความอยู่รอดและการดำรงชีพของสมาชิกภายในวง ธนู วิสุทธีวงศ์ ได้กล่าวถึงประเด็นนี้ว่า “เรามีปีพาทย์เป็นอาชีพหลัก ต้องทำให้เจ้าภาพพึงพอใจ แต่ผลงานที่เจ๋ง เจ้าภาพนิยมเพลงลูกทุ่ง เพราะเขาฟังออก แต่เพลงพิธีกรรมเราก็อิงรักษาไว้เช่นเดิม” (T. Wisuttiwong, personal communication, December 29, 2024).

3. ปรากฏการณ์ด้านการประชันวงปีพาทย์คณะประคองศิลป์

การศึกษาปรากฏการณ์ด้านการประชันวงปีพาทย์เริ่มตั้งแต่ พ.ศ. 2520 - 2554 พบว่ามีเหตุการณ์การประชันวงปีพาทย์เกิดขึ้นครั้งแรกในยุคที่ครูประคอง วิสุทธีวงศ์ เป็นผู้นำวง มาจนถึงยุคของนายธนู วิสุทธีวงศ์ มีทั้งการประชันโดยบังเอิญและทราบเป็นการล่วงหน้า ผู้วิจัยนำข้อมูลที่ได้รับจากการลงภาคสนามมาวิเคราะห์และสังเคราะห์ นำเสนอด้วยการพรรณนาวิเคราะห์ และจำแนกแต่ละปรากฏการณ์ ดังนี้

Figure 8. *The Piphat Ensemble Competition at Wat Phra Phiren in 1977.*

Note. © Time Wisuttiwong, 2025. CC BY-NC-ND.

1. การประชันวงปีพาทย์วัดพระพิเรนทร์ ปี พ.ศ. 2520 ระหว่างวงประคองศิลป์ มอบหมายให้นายสมนึก ศรประพันธ์ และนายวิบูลย์ธรรม เพียรพงษ์ เป็นผู้ควบคุม บรรเลงระนาดเอกโดยนายธนู วิสุทธีวงศ์ กับวงศิษย์โสธร ครุสกล แก้วเพ็ญภาคมอบหมายให้นายกมล ตาดสุวรรณ เป็นผู้ควบคุม บรรเลงระนาดเอกโดยนายจำเริญ พิมพ์เือก เพลงที่ใช้บรรเลงคือ เพลงโหมโรงไอยเรศ เพลงพม่าห้าท่อน เพลงจระเข้หางยาว เตี้ยรอบวงด้วยเพลงแขกมอญ สามชั้น วิบูลย์ธรรม เพียรพงษ์ ได้เล่าถึงเหตุการณ์ก่อนการประชันนี้ว่า

“งานนี้เรากับสมนึกก็ช่วยกันปรับ ตอนนั้นไปอยู่สุพรรณตั้งสองอาทิตย์ ก็ไปงานกับอาประคอง น่าจะวัดทุ่งคอก แล้วเพลงที่จะตีประชันก็ต่อกันในงานเลย เดียวก็ต่อ ต่อเพลงเสร็จก็ซ่อมวนไปวนมาจนกว่าจะแม่นยำ” (W. Pienpong, personal communication, August 17, 2024)

ในงานไหว้ครูปีนี้ครูสมภพ ขำประเสริฐ เป็นผู้จัดงานและติดต่อวงปีพาทย์ทั้งสองวง การประชันในครั้งนี้ถือว่าเป็นเวทีประชันครั้งแรกของนายธนู กับนายจำเริญ นักระนาดที่เป็นศิษย์สำนักครูครูสกล แก้วเพ็ญภาค เช่นเดียวกัน อย่างไรก็ตามนายธนูก็ได้ทำหน้าที่ที่มีระนาดเอกในนามวงประคองศิลป์ได้อย่างเต็มความสามารถ ถึงแม้่วงฝั่งตรงข้ามจะเป็นนักดนตรีที่รู้จักมักคุ้นกันดี ก็คงต้องรักษาชื่อเสียงและเกียรติของวงไว้อย่างหลีกเลี่ยงไม่ได้

2. การประชันวงปีพาทย์มอญ ปี พ.ศ. 2525 ระหว่างวงประคองศิลป์ กับวงประคองบ้านยอดวัดสวนแตง จังหวัดสุพรรณบุรี ทั้งสองวงเป็นวงปีพาทย์เก่าแก่ของจังหวัดสุพรรณบุรี โดยวงประคองบ้านยอด ใช้นักดนตรีที่เป็นลูกศิษย์สำนักโตสง่าทั้งหมด หนึ่งในนั้นเป็นเจ้าของวงประคองบ้านยอดควบคุมวงโดยนายสุพจน์ โตสง่า บรรเลงระนาดเอกโดยนายจงบกล พงษ์พรหม ส่วนวงประคองศิลป์ควบคุมวงโดยครูประคอง วิสุทธีวงษ์ บรรเลงระนาดเอกโดยนายสมนึก ศรีประพันธ์ เหตุการณ์ที่เกิดขึ้นในงานนี้เป็นการประชันกันอย่างไม่มีฝ่ายใดยอมยุติ จึงสร้างความไม่พอใจให้กับทางผู้จัดหาเนื่องจากทั้งสองวงไม่ปฏิบัติตามข้อตกลง ประกอบกับการแสดงลิเกกำลังจะเริ่ม จงบกล พงษ์พรหม ผู้บรรเลงระนาดเอกวงประคองบ้านยอด เล่าว่า

ประชันกับประคองศิลป์คราวนั้นหนักเลย เจ้าภาพส่งเล็ก ไม่มีใครยอมเล็ก พี่ปืดให้สมชายร้องแขกโอด ยังไม่ได้ทันตีเลย พอขับเสียใจเท่านั้นแหละ ไฟดับพร้อมกับขวดน้ำปลาไหลมาโดนสมชาย หัวแตก ตอนนั้นเราก็นอนหมอบตามรางระนาดเลย. (J. Pongprom, personal communication, October 5, 2024)

ภายหลังเหตุการณ์ดังกล่าวมีการเข้าใจผิดกันว่าผู้ที่โยนขวดน้ำปลาเป็นคนที่ของวงประคองศิลป์ แต่แท้จริงแล้วฝั่งวงประคองศิลป์ก็โดนทางผู้จัดตำหนิเช่นกัน ดังที่ธนู วิสุทธีวงษ์ ได้กล่าวถึงประเด็นนี้ว่า “เจ้าภาพมีสองฝ่าย เป็นพี่น้องกัน ฝ่ายที่หาวงบ้านยอดกับวงเรานี้ พอบอกให้เลิกวงโน้นไม่ยอมเลิก เขาก็เขวี้ยงขวดเลย” (T. Wisuttiwong, personal communication, October 25, 2025). หลังจากนั้นเสียงปีพาทย์ที่ดังกราวมาตลอดทั้งวัน ได้เป็นอันสงบลงจากขวดน้ำปลาขวดเดียว

3. การประชันวงปีพาทย์เนื่องในวโรกาสเฉลิมฉลองวันจักรี รายการดนตรีไทยพรรณนาครั้งที่ 12 วันที่ 6 เมษายน พ.ศ. 2527 ณ โรงละครแห่งชาติ ดำเนินรายการโดย อ.เสรี หวังในธรรม

ระหว่างวงประคองศิลป์ ควบคุมวงโดยครูประคอง วิสุทธีวงศ์ กับวงดุริยประณีต ควบคุมวงโดยนางสุดจิตต์ ดุริยประณีต ลักษณะของการประชันมีกติกากำหนดอย่างชัดเจนแบ่งเป็น 5 รอบ คือ เพลงโหมโรง เพลงปรบไก่ เพลงสองไม้ เพลงเดี่ยว และเพลงลา ในแต่ละรอบจะมีการสุ่มให้ผู้ชมจับสลากเลือก วงประคองศิลป์เป็นวงตั้งในรอบเพลงโหมโรง เพลงเดี่ยว และเพลงลา วงดุริยประณีตเป็นวงตั้งในรอบเพลงปรบไก่ และเพลงสองไม้ การประชันครั้งนี้มีการกำหนดเพลงลาแบบเฉพาะกิจเป็นเพลงแขกกลพบุรีเถา ต่อท่อน โดยวงประคองศิลป์เป็นวงตั้ง วงดุริยประณีตเป็นวงประชันและบรรเลงลูกหมุด จากนั้นทั้งสองวงร่วมบรรเลงเพลงสรรเสริญพระบารมี การประชันถือเป็นการยุติ และไม่มีการตัดสินผลแพ้ชนะอย่างเป็นทางการ

ก่อนเหตุการณ์การประชันในงานนี้ ได้มีการประชันวงปีพาทย์ที่เกี่ยวข้องกันถึง 2 เหตุการณ์ ในครั้งที่ 1 เป็นการประชันวงปีพาทย์ในรายการดนตรีไทยพรรณนาครั้งที่ 9 ปี พ.ศ. 2518 ระหว่างวงครูสมภาพ ขำประเสริฐ กับวงดุริยประณีต ใช้นักดนตรีชุดเดียวกันทั้งสองครั้ง ซึ่งเป็นการพบกันอย่างเป็นทางการระหว่างนายสมนึก ศรีประพันธ์ ในวัย 23 ปี กับนายทัศนัย พิณพาทย์ ในวัยเพียง 18 ปี โดยทัศนัย พิณพาทย์ ได้กล่าวถึงการประชันครั้งนี้ไว้ว่า

“กับสมนึกคู่ประชันคนนี้นะ เพราะอายุเราสองคนใกล้เคียงกัน อีกอย่างหนึ่งก็เรียนกันมาคนละสาย เหมือนมีแมวมองจับให้ครูตีประชันกับเขา ตอนนั้นตีที่โรงละครเดี่ยวเพลงแขกมอญ คนคู่อีกอยากจะดูเราอีก แต่ก็รู้อยู่แล้วว่าอะไรเป็นอะไร อีกครั้งที่เดี่ยวเพลงกราวใน ตอนแรก อ.เสรีท่านบอกว่าสนามมันหนเดียวเล็ก แต่ต่อมาเขาก็ยอมจัดให้ เพราะถ้าคู่นี้ขึ้นประชันกันเมื่อไร เขาว่าจะเก็บสตางค์ได้เยอะ ทั้งแก้อิสรณ์ ข้างล่างข้างบน สมนึกเขาก็ดีดี มีฝีมือ มีฝีมือ แต่ว่าทางเขาอาจจะรีบไปหน่อย”

(Pinpart, as cited in Toojinda, 2014)

หลังจากการประชันในครั้งนี้ เหตุการณ์ครั้งที่ 2 คือ การประชันวงปีพาทย์มอญวัดบางขัน จังหวัดปทุมธานี ซึ่งผู้จัดหาเป็นหนึ่งในผู้ชมการประชันรายการดนตรีไทยพรรณนาครั้งที่ 9 มีความต้องการให้วงปีพาทย์ทั้งสองวง ประชันกันอีก โดยให้จัดเป็นวงปีพาทย์มอญ หันหน้าเข้าหากัน ดังที่เฉลิม ทองละมุล สมาชิกวงดุริยประณีต ได้เล่าเหตุการณ์ในครั้งนี้ว่า

“งานวัดบางขันนี้มาจากเจ้าภาพเขาไปดูที่โรงละครมารอบหนึ่งแล้ว รอบที่เดี่ยวแขกมอญ ที่นี้เขาอยากดูคู่นี้ประชันกันอีก เขาให้วงละสามหมื่นห้า สมัยนั้นถือว่าเยอะมาก ประชันกันสองวันสองคืน นอนได้สองสามชั่วโมง อาบน้ำอาบท่าเสร็จก็ซัดกันต่อถึงเช้า”

(C. Thonglamul, personal communication, October 17, 2025)

4. การประชันวงปีพาทย์มอญ และประชันระนาดเอกชนราง เมื่อวันที่ 25 มีนาคม พ.ศ. 2554 วัดบางปลาหมอ อำเภอบางบาล จังหวัดพระนครศรีอยุธยา ระหว่างวงประคองศิลป์ บรรเลงระนาดเอกโดยนายสิทธิพร ลำดวล กับนายชัยยุทธ โตสง่า ซึ่งใช้ชื่อว่า ป้อมบอยไทย ดุริยประณีต ลักษณะงานเป็นการจัดตั้งโดยเจ้าภาพเป็นผู้จัดหา ในช่วงเย็นเป็นการบรรเลงเพลงมอญตามขั้นตอนพิธีกรรม ต่อมาฝั่งวงประคองศิลป์ได้เริ่มบรรเลงเพลงชุดย่ำค่ำ เมื่อบรรเลงถึงเพลงประจำวัดได้มีการออกเดี่ยวรอบวงเพลงนารายณ์แปลงรูปสามชั้น ถือสัญญาณที่บ่งบอกว่าได้เข้าสู่กระบวนการประชันอย่างเป็นทางการ จากนั้นวงดุริยประณีตบรรเลงเดี่ยวรอบวงเพลงทยอยเดี่ยวเป็นการตอบโต้ และบรรเลงเพลงชุดย่ำค่ำเป็นการแก้เพลง และเข้าสู่การประชันระนาดเอกแบบชนราง โดยนายสิทธิพร ลำดวล ผู้บรรเลงระนาดเอก ได้เล่าว่า

“ประชันกันตั้งแต่เย็นถึงเช้าอีกวัน พอเดี่ยว เขาก็ยกระนาดทุ้มมาหน้าวงก่อน เดี่ยวเพลงแขกมอญ แล้วก็ฆ้องมอญเดี่ยวเพลงกราวใน ทางเราก็ตีเดี่ยวแก้ทั้งหมด จากนั้นก็เป็นระนาดเอก ยกมารอ เราก็ตีเดี่ยวกราวในเถา ทีแรกก็จะตีแค่รอบวง ไม่ได้จะยกระนาดไปตั้งด้วย ฝั่งโน้นเขาเชิญให้ไป พอหมดกราวในโยนแรกเราก็ตีไปตามคำเชิญ”

(S. Lumdual, personal communication, April 8, 2024)

เมื่อนายสิทธิพร บรรเลงเพลงกราวในจบ นายชัยยุทธตอบโต้ด้วยการเดี่ยวระนาดเอกเพลงชุดบัวลอย จากนั้นจึงเดี่ยวระนาดเอกต่อท่อน โดยนายสิทธิพรเป็นผู้ตั้งด้วยเพลงอาเฮียสามชั้น และเพลงสุดสงวนสามชั้น ถือเป็นการสิ้นสุดการประชันในเวลา 05.30 น. และคำพูดส่งท้ายของนายชัยยุทธกล่าวว่า “อาจารย์โกไม่ต้องแก้ทยอยเดี่ยว ผมไม่ต้องแก้กราวในนะ”

(C. Tosa-Nga, personal communication, March 25, 2011)

สรุปและอภิปรายผลการวิจัย

งานวิจัยเรื่อง วงปีพาทย์คณะประคองศิลป์ จังหวัดสุพรรณบุรี มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาประวัติ พัฒนาการและปรากฏการณ์ด้านการประชันวงปีพาทย์คณะประคองศิลป์ จังหวัดสุพรรณบุรี ผลการวิจัยพบว่าวงปีพาทย์คณะประคองศิลป์ จังหวัดสุพรรณบุรี มีประวัติและ พัฒนาการมากกว่า 120 ปี โดยเริ่มจากวงปีพาทย์เครื่องไทยของนายเปล่ง รัศมิ์ ตั้งแต่ปี พ.ศ. 2448 ตรงกับสมัยรัชกาลที่ 5 จนถึงปัจจุบันสามารถแบ่งยุคตามผู้นำวงได้ทั้งหมด 4 ยุค คือ ยุคนายเปล่ง รัศมิ์ ยุคนายคุ้ย ศรีดี ยุคครูประคอง วิสุทธีวงษ์ และยุคนายธนู วิสุทธีวงษ์ พบว่ายุคที่มีการปรับเปลี่ยนรูปแบบวงปีพาทย์นั้น

เริ่มมาจากยุคของนายคู่ย ศรีดี กับนางพิม รัชมี (พ.ศ. 2474-2509) เป็นยุคบุกเบิกปีพาทย์มอญเป็นยุคแรก ได้รับแนวคิดจากสำนักบ้านบาตรของหลวงประดิษฐไพเราะ (ศร ศิลปบรรเลง) จึงทำให้มีรูปแบบวงที่ใช้ชนกยุงประดับด้านบนของฆ้องมอญ และการนำอังกะลุงเข้าประสม เริ่มมีการใช้ไฟประดับบนเครื่องดนตรี จนถึงยุคของครูประคอง วิสุทธีวงษ์ (พ.ศ. 2509-2536) เป็นยุคที่กำเนิดชื่อคณะ “ประคองศิลป์” อย่างเป็นทางการ ได้มีการคิดค้นรางระนาดแบบใหม่ที่ใช้ในวงปีพาทย์มอญ เรียกตามลักษณะว่า “รางหงส์” และต่อยอดสู่สร้างระนาดหน้าพระซึ่งเลียนแบบมาฆ้องมอญ ประกอบกับการพัฒนารูปแบบวงจากยุคนายคู่ยทำให้วงปีพาทย์ประคองศิลป์ในยุคนี้เริ่มเป็นที่รู้จักของคนสังคมดนตรีมากขึ้น และมากที่สุดในช่วงที่นายสมนึก ศรีประพันธ์ และนายวิบูลย์ธรรมเพียรพงษ์ ได้เข้ามาถ่ายทอดวิชาดนตรีและเป็นสมาชิกภายในวง บ่อยครั้งที่ถูกรับเชิญไปบรรเลงในงานดนตรีต่าง ๆ รวมทั้งงานประชันวงปีพาทย์ ต่อมาในยุคของนายธนู วิสุทธีวงษ์ (พ.ศ. 2536-2568) ได้เพิ่มเติมโดยนำหลอดไฟ (LED) มาประยุกต์ใช้ รวมถึงเสริมด้วยแผ่นไม้แกะสลักลายไทย ในยุคนี้มีความเข้มงวดในระเบียบแบบแผนการบรรเลง รวมถึงการแต่งกายและความสะอาดของนักดนตรี เป็นการสร้างความแตกต่างด้านรูปแบบวง และเสริมบุคลิกภาพของนักดนตรี รวมถึงภาพลักษณ์ของวง จนทำให้เป็นแนวปฏิบัติพื้นฐานของนักดนตรีวงอื่น ๆ เมื่อเป็นเช่นนั้น คณะประคองศิลป์จึงต้องปรับตัว และพัฒนางานปีพาทย์อย่างไม่หยุดนิ่ง เพื่อสร้างบรรทัดฐานทางวัฒนธรรมให้แก่สังคมดนตรี ด้วยบทบาทของการเป็นแม่แบบในด้านมาตรฐานทางดนตรี วงปีพาทย์คณะประคองศิลป์จึงมีการพัฒนาอย่างเป็นระบบผ่านผู้นำในแต่ละยุคสมัย ส่งผลให้เกิดพลวัตในการสืบทอดที่ช่วยกระตุ้นให้ผู้นำรุ่นต่อไปได้ต่อยอดองค์ความรู้ เพื่อยกระดับวงปีพาทย์ให้มีความก้าวหน้าและสง่างามยิ่งขึ้น วงปีพาทย์ประคองศิลป์มีลักษณะการสืบทอดเป็นระบบเครือญาติจากรุ่นสู่รุ่น ในสาระของการวิจัยเป็นการศึกษาเรื่องราวทางประวัติศาสตร์ของวงดนตรีไทยคณะประคองศิลป์ รวมถึงปรากฏการณ์การประชันวงปีพาทย์ที่ต้องอาศัยการสืบค้นย้อนหลัง ซึ่งตรงกับทฤษฎีทางประวัติศาสตร์ที่ Wannasiri (1997, p. 89) กล่าวว่า “มนุษย์ได้ผ่านขั้นตอนและได้ทิ้งผลการกระทำของตนไว้ จึงหลีกเลี่ยงไม่พ้นการสืบสวนย้อนหลังไปถึงอดีต เพราะการศึกษาอดีตสามารถนำมาอธิบายพฤติกรรมของมนุษย์ในปัจจุบันได้เป็นอย่างดี” นอกจากนี้ยังสอดคล้องกับงานวิจัยของ Krutboon (2019) ได้ทำวิทยานิพนธ์เรื่องสำนักดนตรีไทยบ้านบางม่วง จังหวัดนนทบุรี ได้กล่าวถึงประวัติและพัฒนาการของสำนักดนตรีบ้านบางม่วงไว้ว่า เป็นสำนักดนตรีที่มีชื่อเสียงในของจังหวัดนนทบุรี ก่อตั้งโดยครูหุด ศรี

อยู่ในชื่อคณะครุหัตถ์ หรือบ้านพาทยศิลป์ มีการสืบทอดด้วยระบบเครือญาติแบ่งเป็น 3 ยุค ได้แก่ ยุคครุหัตถ์ ศรีอยู่ ยุคครุภาหลง พึ่งทองคำ และยุคปัจจุบัน สอดคล้องกับงานวิจัยของ Jansuwan (2009) ได้ทำวิทยานิพนธ์เรื่องต้นแบบการจัดทำคลังข้อมูลเครื่องดนตรีไทยสำหรับนักดนตรี บ้านพาทยโกศล กล่าวว่า ต้นตระกูลบ้านพาทยโกศลมีมาตั้งแต่สมัยรัชกาลที่ 2 โดยหลวงกัลยาณมิตร ตาวาส (ทับ พาทยโกศล) ในยุคของจางวางทั่ว พาทยโกศล ปรากฏเครื่องดนตรีที่เป็นเอกลักษณ์และพบเห็นได้เฉพาะสำหรับนักดนตรีบ้านพาทยโกศลเท่านั้น คือ ข้องกระแต มีที่มาจากจังหวัดเชียงใหม่ได้นำมาบรรเลงร่วมกับวงปี่พาทย์มอญ ซึ่งเป็นการพัฒนารูปแบบวงปี่พาทย์มอญอย่างหนึ่งที่นักดนตรีบ้านพาทยโกศลได้ปรับปรุงขึ้น เมื่อเทียบกับวงปี่พาทย์โกศลที่มีข้องกระแตเป็นอัตลักษณ์สำคัญในวงปี่พาทย์มอญ วงปี่พาทย์ประคองศิลป์จึงมีอัตลักษณ์สำคัญคือรางหงส์ และขนนกยูงพร้อมด้วยหลอดไฟ (LED) ที่นำมาประดับในเครื่องดนตรีด้วย

ปรากฏการณ์ด้านการประชันวงปี่พาทย์คณะประคองศิลป์ พบว่ามีการประชันวงปี่พาทย์ครั้งแรกในยุคของครูประคอง วิสุทธิวงษ์ในขอบเขตการศึกษา ตั้งแต่ปี พ.ศ. 2509 จนถึงปี พ.ศ. 2554 ประชันที่พบกันบ่อยที่สุดคือวงดุริยประณีต มีปัจจัยมาจากฝีมือของนักระนาดทั้งสองวง ต่างมีชื่อเสียงด้านการบรรเลงระนาดเอกเป็นเลิศ หรือในภาษาดนตรีเรียกว่าไหว มีความสูสีด้วยวัยที่ใกล้เคียงกัน คือนายสมนึก ศรีประพันธ์ กับนายทัศนัย พิณพาทย์ ในลีลาการบรรเลงที่โลดโผน ซึ่งเป็นเอกลักษณ์ของวงดุริยประณีต จึงทำให้เป็นที่จับตามองของสังคมดนตรี รวมทั้งคำพูดเชิงท้าทายของสมาชิกในวงและการกำหนดกติกาการบรรเลงขึ้น ซึ่งเป็นกลวิธีอย่างหนึ่งที่ทำให้ได้เปรียบคู่ประชัน สอดคล้องกับงานวิจัยของ Nutmakul (2020) ได้ทำวิทยานิพนธ์เรื่อง “การประชันวงปี่พาทย์บ้านดุริยประณีต” ได้กล่าวว่าวงดุริยประณีตมีวิธีการประชันที่มักจะได้เปรียบฝั่งตรงข้าม และมีการบรรเลงในเชิงยั่วคู่ประชันโดยใช้วิธีการตีทับเพลง หรือบางครั้งมีการนำระนาดเอกไปบรรเลงหน้าวงของคู่ประชัน เป็นการเพิ่มสีสันและพลิกแพลงรูปแบบการประชันให้ต่างไปจากการประชันรูปแบบเดิม สอดคล้องกับ Nakkong (2017, p. 48) ได้อธิบายคำสัมภาษณ์ของนายชัยยุทธ โตสง่า ซึ่งเป็นนักระนาดคู่ประชันกับวงประคองศิลป์ กล่าวว่า วงประคองศิลป์เป็นวงคู่ประชันที่ยิ่งใหญ่ ได้เรียนรู้ประสบการณ์ทางดนตรีหลายด้านจากการประชันระนาดเอกกับนายสมนึก ศรีประพันธ์ ในคุณค่าของการประชันนั้นย่อมส่งผลให้นักดนตรีหรือวงดนตรีได้เป็นที่รู้จักในสังคมมากขึ้น สอดคล้องกับงานวิจัยของ Wasantasuri (2012) ได้ทำวิทยานิพนธ์เรื่อง “การสืบทอดดนตรีไทยบ้านครูสกล แก้วเพ็ญภาค” กล่าวว่างาน

ประชันวงปี่พาทย์ครั้งสำคัญที่นำชื่อเสียงมาสู่สำนักครูสกล แก้วเพ็ญภาค คือการประชันกับวงประคองศิลป์ ในปี พ.ศ. 2520 ที่วัดพระพิเรนทร์ เป็นการประชันที่สมาคมสงเคราะห์สหายศิลป์นำโดยครูสมภพ ขำประเสริฐ เป็นผู้จัดการตัดสินอย่างเป็นทางการ

References

- Chantavanich, S. (2020). *Qualitative research methods*. Chulalongkorn University. (In Thai).
- Jansuwan, M. (2009). *The proposed documentation for Thai musical instruments: Baan Patayakosol Music School* (Master's thesis, Mahidol University). (In Thai).
- Krutboon, C. (2019). *School of Ban Bang Muang, Nonthaburi Province* (Master's thesis, Banditpatanasilpa Institute). (In Thai).
- Nakkong, A. (2001). *Piphat Chat Siam: Piphat musical duel at the 32nd Higher Education Thai Classical Music Festival*. Mahidol University. (In Thai).
- Nakkong, A. (2017). *Ranat ek sek phleng Sawan rap khwan pom Boy Thai*. N.P. (In Thai).
- Nutmakul, S. (2020). *The piphat ensemble battle of the Duriyapraneet Music Institution* (Master's thesis, Banditpatanasilpa Institute). (In Thai).
- Pidokrajt, N. (2020). *Music theory for research and essential content*. Nattaduriyang. (In Thai).
- Sikkhakosol, T. (2016). *Thai music chao yuttachak*. Siamparitas. (In Thai).
- Toojinda, P. (2014, February 21). *Kru Tassanai Pinpart*. Kotavaree. (In Thai).
<https://shorturl.asia/0ni4W>
- U-pho, T. (1980). *Thai musical instruments along with their legends and ensemble compositions*. The Fine Arts Department. (In Thai).
- Wannasiri, N. (1997). *Social and cultural anthropology*. Kasetsart University. (In Thai).
- Wasantasuri, W. (2012). *Pedagogical method of Thai classical music at Ban Khru Sakol Kaewpenkad* (Master's thesis, Chulalongkorn University). (In Thai).
- Wisuttiwong, P. (2001). *Anuson nai ngan chapanakit sop Khun Pho Prakong Wisuttiwong*. Business Press Design. (In Thai).